VRSTE OBAVEZNIH OSIGURANJA U SRBIJI U 2019. GODINI

STRUČNI RAD

Apstrakt

U Srbiji je osiguranje uglavnom dobrovoljno, a zakonom se može ustanoviti obavezno osiguranje od rizika koji ugrožavaju treća lica, kao i od rizika koji predstavljaju opštu opasnost. Cilj rada je da se predstave i analiziraju aktuelne vrste obaveznih osiguranja u Srbiji. U tu svrhu, kao izvor podataka, koristi se sajt Narodne banke Srbije. Prema tim podacima, zaključno s februarom 2019. godine, u Srbiji postoje 34 vrste obaveznog osiguranja, koja su propisana pojedinačnim zakonima. U radu su navedene karakteristike obaveznih osiguranja, aktuelne vrste, kao i predlozi za uvođenje novih vrsta obaveznih osiguranja u Srbiji. Na osnovu sprovedene analize, može se zaključiti da u Srbiji ne postoji obavezno osiguranje poljoprivrede, iako je reč o visokorizičnoj proizvodnji. Autorka se zalaže za uvođenje delimično obaveznog osiguranja poljoprivrede koje bi se odnosilo na poljoprivredne subjekte korisnike nekog državnog resursa.

Ključne reči: osiguranje u Srbiji, vrste obaveznih osiguranje, ugovor o osiguranju, delimično obavezno osiguranje poljoprivrede

1. Uvod

Obaveze iz osiguranja mogu nastati na dva načina, po sili zakona ili po osnovu ugovora. Ukoliko su obaveze iz osiguranja nastale po sili zakona, reč je o obaveznom osiguranju, a ukoliko su pak proistekle iz ugovora, radi se o dobrovoljnom osiguranju.

Obavezno ili prinudno osiguranje jeste osiguranje lica ili imovine na osnovu zakona, nezavisno od volje učesnika u osiguravajućem odnosu.² Obavezno osiguranje se, po pravilu, uvodi zakonom, na osnovu pravnih odredaba, ali je u zavisnosti od materije zakona, okvir tih zakonskih elemenata i okolnosti različito određen. To je naročito vidljivo u uslovima tranzicije. Stoga je potrebno da se svaki zakon pažljivo analizira kako bi se pouzdano zaključilo da li je konstituisan oblik obaveznog ili dobrovoljnog osiguranja.³

¹ Direktor „Dnevnik-Poljoprivrednik“ AD Novi Sad

I-mejl: gordana.radovic09@gmail.com

Rad primljen: 21. 11. 2019.

Rad prihvaćen: 12. 12. 2019.

² Žarković, N. *Pojmovnik osiguranja*, Skonto, Novi Sad, 2013, str. 209.

³ Ilijić, S. „Obavezno osiguranje stečajnih upravnika u Republici Srbiji“, *Tokovi osiguranja*, Časopis za teoriju i praksu osiguranja, broj 4/2012, Kompanija „Dunav osiguranje“ a.d.o., Beograd, 2012, str. 36.

Iako je zakonom propisano, i za obavezno osiguranje je, uglavnom, potrebno potpisivanje ugovora s osiguranikom. Iz toga proističe osiguravačeva obaveza da pribavi dozvolu za pružanje usluga određene vrste obaveznog osiguranja.⁴ Postoje i slučajevi kada za obavezno osiguranje nije potrebno zaključiti ugovor o osiguranju. To je, na primer, tako kod osiguranja putnika u javnom prevozu od posledica nesrećnog slučaja. Ovde se radi o tome da u javnom prevozu prevoznik mora zaključiti ugovor s osiguravajućim društvom, jer bez ugovora ne bi ni dobio dozvolu da radi. Dakle, ugovor ne zaključuje putnik koji se prevozi.

S obzirom na to da su vrste, sadržina i uslovi obaveznog osiguranja definisani zakonom, ugovorna samostalnost stranaka značajno je ograničena u poređenju s dobrovoljnim osiguranjem.⁵ Jedan od najpoželjnijih elemenata svakog oblika obaveznog osiguranja jeste da se zakonom (a ne ugovorom – prim. G. Radović) utvrdi minimalna suma osiguranja.⁶

U savremenom osiguranju preovlađuju dobrovoljni vidovi zaštite, ali je sve više i osiguranja koja se moraju zaključiti, pogotovo osiguranja od raznih izvora opasnosti koje ugrožavaju treća lica uključujući i građansku odgovornost. Cilj uvođenja obaveznih osiguranja od odgovornosti jeste imovinska zaštita oštećenih lica.⁷ Pripadnici određenih profesija, koji mogu biti u situaciji da svojim propustima i radnjama prouzrokuju štetu drugome, često nemaju sredstava za naknadu te štete. „Osiguranje od profesionalne odgovornosti zasniva se na konceptu sveobuhvatnog rizika, pri čemu se razlikuju dve glavne vrste pokrića rizika: (a) pokriće koje obuhvata samo finansijske gubitke; (b) pokriće koje obuhvata imovinske štete, finansijske gubitke i povrede.“⁸

U nekim državama osiguranje je obavezno za organizatore sportskih, kulturnih i drugih priredbi i manifestacija s većim brojem učesnika, kao i za upravljanje sportskim objektima i obavljanje drugih opasnih aktivnosti. Reč je o obaveznom osiguranju od nezgode učesnika raznih smotri ili od odgovornosti organizatora i vlasnika objekata.⁹

Cilj ovog rada je da se predstave i analiziraju aktuelne vrste obaveznih osiguranja u Srbiji. U tu svrhu, kao izvor podataka, koriste se podaci sa sajta Narodne banke Srbije. U radu se koristi deskriptivni metod, kao i metod analize i sinteze.

⁴ Jovanović, S. *Pravo osiguranja*, Pravni fakultet za privredu i pravosuđe, Novi Sad, 2016, str. 50.

⁵ Žarković, N, Pužić, G. *Upravljanje osiguranjem imovine i lica u poljoprivredi*, Monografska studija, Institut za energetiku, poljoprivredu, održivi razvoj i zaštitu životne sredine, Novi Sad, 2016, str. 21–22.

⁶ Ilijić, S. „Obavezno osiguranje stečajnih upravnika u Republici Srbiji“, *Tokovi osiguranja*, Časopis za teoriju i praksu osiguranja, broj 4/2012, Kompanija „Dunav osiguranje“ a.d.o., Beograd, 2012, str. 40.

⁷ Pak, J, Jeremić, Lj, Barjaktarović, L. *Osnovi osiguranja*, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2012, str. 53.

⁸ *Svet osiguranja*, Lekari, finansijski savetnici i javni beležnici prvi su na udaru sudskih tužbi, 2016, godina 6, broj 3/2016, str. 42.

⁹ Pak, J, Jeremić, Lj, Barjaktarović, L. *Osnovi osiguranja*, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2012, str. 53.

2. Karakteristike obaveznih osiguranja

Karakteristike obaveznih osiguranja su sledeće: (a) univerzalnost (sveobuhvatnost); (b) normiranost; (c) minimalnost; (d) automatičnost; (e) neprekidnost u dejstvu (bezročnost); (f) nezavisnost dejstva osiguranja od plaćanja premije; (g) mogućnost prinudne naplate premije.¹⁰

Specifičnost ugovora o obaveznom osiguranju u imovinskom osiguranju jeste da se ne vezuju za osiguranika koji je zaključio ugovor, već za imovinu, drugim rečima „interesi koji se štite obaveznim osiguranjem zahtevaju stalni kontinuitet pokrića rizika“.¹¹ U savremenim uslovima uvođenje obaveznih osiguranja „rezultat (je) procene argumenata koji govore u prilog ili protiv ovakvog osiguranja, a koji proizlaze iz potrebe jednog društva u određenom periodu njegovog razvoja.“¹²

Danas obavezna osiguranja postoje i na najrazvijenijim tržištima, a njihov broj je u stalnom porastu. Primera radi, u Francuskoj je početkom 21. veka bilo oko 60 vrsta obaveznih osiguranja,¹³ a krajem prve decenije 21. veka na ovom tržištu je već bilo oko 90 vrsta obaveznog osiguranja.¹⁴

U tabeli broj 1 prikazani su argumenti „za“ i argumenti „protiv“ obaveznih osiguranja prema mišljenju Šulejića,¹⁵ istaknutog domaćeg stručnjaka i naučnika u oblasti osiguranja. Argumenti protiv obaveznih osiguranja jesu da ona predstavljaju vid prinude prema savesnim ljudima koji imaju obavezu da plaćaju zbog neopreznih i nesavesnih, tako da premija dobija karakter poreza.¹⁶ S druge strane, postoje stavovi da ta osiguranja predstavljaju pogodnost za osiguranike, jer su niži iznosi premija zbog širenja zajednice rizika.¹⁷ Konkretno, rizik deli veći broj lica, koji su i obveznici osiguranja, što omogućava manju novčanu obavezu za svakog člana te zajednice. U prilog odbrani činioca prinude kod ovog osiguranja, u literaturi je navedena obaveza svakog člana zajednice da vodi računa o bezbednosti drugih, odnosno da osigura svoju odgovornost.¹⁸

¹⁰ Priručnik za praksu u osiguranju i reosiguranju DDOR „Novi Sad“ Financing centar, Novi Sad, 1996, str. 74.

¹¹ Šulejić, P. *Pravo osiguranja*, Dosije, Beograd, 2005, str.73.

¹² Šulejić, P. *Pravo osiguranja*, Dosije, Beograd, 2005, str. 69.

¹³ Šulejić, P. *Pravo osiguranja*, Dosije, Beograd, 2005, str. 72.

¹⁴ Ilijić, S. Oblici obaveznog osiguranja na početku 2008. godine (1), „Tokovi osiguranja“, br. 3-4/2008, Beograd, 2008, str. 3.

¹⁵ Šulejić, P. *Pravo osiguranja*, Dosije, Beograd, 2005, str. 69-73.

¹⁶ Šulejić, P. *Pravo osiguranja*, Dosije, Beograd, 2005, str. 69.

¹⁷ Šulejić, P. *Pravo osiguranja*, Dosije, Beograd, 2005, str. 70.

¹⁸ Šulejić, P. *Pravo osiguranja*, Dosije, Beograd, 2005, str. 70.

Tabela 1. Prednosti i nedostaci obaveznih osiguranja

Argumenti u prilog obaveznim osiguranjima	Argumenti protiv obaveznih osiguranja
– potreba da se vodi računa o drugima, odnosno da se pokrije odgovornost	– poseban vid prinude, glomazan i skup administrativni mehanizam
– šira zajednica rizika – niži iznosi premija osiguranja	– ekonomski teret za osiguranika
– bolja i jeftinija organizacija osiguranja	– uprkos prinudi, uvek postoji izbegavanje obaveznih osiguranja
– potrebno je ostaviti deo štete osiguraniku na teret, ako ju je namerno ili nepažnjom prouzrokovao	– smanjena pažnja i oprez kod osiguranika zbog postojanja osiguranja
– konkurentnost osiguravača stalno prisutna zbog ukidanja teritorijalnog monopola osiguravajućih kuća	– smanjenje težnje osiguravača da vodi računa o ekonomičnosti

Izvor: Sopstveni prikaz autorke prema Šulejić, P, *Pravo osiguranja, Dosije, Beograd, 2005, str. 69-73.*

Protivnici obaveznih osiguranja smatraju da ona dovode do smanjene pažnje osiguranika i nedovoljnog uvažavanja troškova kod osiguravača. Međutim, zagovornici smatraju da je „potrebno ostaviti deo štete osiguraniku na teret“, kao i da svaki osiguranik može odabrati osiguravača koga smatra poslovnim, efikasnim i korektnim.¹⁹ Argumenti u prilog obaveznim osiguranjima su i bolja i jeftinija organizacija osiguranja. S druge strane, postoje suprotna mišljenja da je zbog šireg obuhvata osiguranja sistem kontrole i administracije veoma skup.²⁰

3. Aktuelne vrste obaveznih osiguranja u Srbiji

U aktuelnom periodu u Srbiji osiguranje je uglavnom dobrovoljno, a zakonom se može ustanoviti obavezno osiguranje od rizika koji ugrožavaju treća lica i od rizika koji predstavljaju opštu opasnost. Prema podacima Narodne banke Srbije, zaključno s februarom 2019. godine, u Srbiji postoje 34 vrste obaveznih osiguranja, koja su propisana pojedinačnim zakonima.

¹⁹ Šulejić, P, *Pravo osiguranja, Dosije, Beograd, 2005, str. 72.*

²⁰ Šulejić, P, *Pravo osiguranja, Dosije, Beograd, 2005, str. 69-73.*

Obavezna osiguranja u Republici Srbiji propisana su:²¹

(1) *Zakonom o obaveznom osiguranju u saobraćaju*²², u članu 2 definisane su vrste obaveznog osiguranja u saobraćaju: (a) osiguranje putnika u javnom prevozu od posledica nesrećnog slučaja; (b) osiguranje vlasnika motornih vozila od odgovornosti za štetu pričinjenu trećim licima; (c) osiguranje vlasnika vazduhoplova od odgovornosti za štetu pričinjenu trećim licima i putnicima; (d) osiguranje vlasnika čamaca za štetu pričinjenu trećim licima.

(2) *Zakonom o osiguranju*,²³ u članu 89 propisano je obavezno osiguranje za poslove posredovanja u osiguranju. Prilikom izdavanja dozvole za obavljanje poslova posredovanja u osiguranju osnivači društva za posredovanje u osiguranju podnose Ugovor o osiguranju od profesionalne odgovornosti za štete koje nastanu u toku obavljanja delatnosti ili bezuslovnu garanciju banke, koju je prihvatila Narodna banka Srbije.

(3) *Zakonom o zaštiti životne sredine*,²⁴ u članu 106 propisano je da se zagađivač čije postrojenje ili aktivnost predstavlja visok stepen opasnosti po zdravlje ljudi i životnu sredinu mora osigurati od odgovornosti za štete pričinjene trećim licima usled udesa.

(4) *Zakonom o turizmu*,²⁵ u članu 45 propisano je da je turistička agencija dužna da kao organizator putovanja za svakog putnika, odnosno ugovoreno turističko putovanje, obezbedi garanciju putovanja na propisan način, o čemu izdaje potvrdu.

Garanciju putovanja mora imati organizator putovanja za sve vreme trajanja licence. U skladu sa članom 53 stav 1 do 6 navedenog zakona: „garancijom putovanja usled insolventnosti organizatora putovanja posebno se obezbeđuju troškovi nužnog smeštaja, ishrane i povratka putnika u mesto polaska u zemlji i inostranstvu, kao i sva nastala potraživanja putnika.“

(5) *Zakonom o obligacionim i osnovama svojinsko-pravnih odnosa u vazdušnom saobraćaju*,²⁶ u glavi IV, odnosno u članovima od 115 do 127, definisani su elementi Ugovora o obaveznom osiguranju u vazdušnom saobraćaju.

(6) *Zakonom o železnici*,²⁷ u članu 10 definisano je da se licenca za upravljanje železničkom infrastrukturom izdaje upravljaču infrastrukture, osnovanom u Republici Srbiji, koji pruži dokaze o ispunjenju uslova koji se odnose na dobar ugled, finansijsku sposobnost i stručnost. U zakonu je propisan i uslov koji se odnosi na pokriće za građansku odgovornost. On je „ispunjen ako je podnosilac zahteva adekvatno osiguran ili je na drugi način, u skladu sa važećim zakonskim propisima

²¹ Izvor Narodna banka Srbije, https://www.nbs.rs/internet/latinica/60/rlinks/obavezna_osiguranja.pdf, (sajtu pristupljeno 15. 11. 2019).

²² Službeni glasnik RS br. 51/2009, 78/2011, 101/2011, 93/2012, 7/2013, Odluka US.

²³ Službeni glasnik RS br. 139/2014.

²⁴ Službeni glasnik RS br. 135/2004, 36/2009 i dr. zakoni, 72/2009 i dr. zakoni, 43/2011 – odluka US 14/2016, 76/2018 i 95/2018 – dr. zakon).

²⁵ Službeni glasnik RS br. 36/2009, 88/2010, 99/2011 – dr. zakon, 93/2012, 84/2015 i 83/2018 – dr. zakon).

²⁶ Službeni glasnik RS br. 87/2011 i 66/2015.

²⁷ Službeni glasnik RS br. 45/2013, 91/2015 i 41/2018.

i potvrđenim međunarodnim ugovorima, obezbedio pokriće svojih obaveza po osnovu naknade štete pričinjene korisniku trase voza ili trećim licima.“

(7) *Zakonom o trgovačkom brodarstvu*,²⁸ obaveznost osiguranja ove vrste definisana je u članu 433 gde je propisano da je vozar, kada se putnici prevoze na pomorskom brodu koji ima dozvolu za prevoz više od 12 putnika, dužan da održava na snazi osiguranje ili drugo finansijsko jemstvo, kao što je garancija banke ili slične finansijske institucije radi pokrića odgovornosti na osnovu odredaba ovog zakona, a za štetu zbog smrti ili telesne povrede putnika.

(8) *Zakonom o pomorskoj plovidbi*,²⁹ u članu 67a propisana je obaveza pravnih lica koja obavljaju poslove posredovanja pri zapošljavanju pomoraca, koja, da bi dobila odobrenje resornog Ministarstva za obavljanje ovih poslova, pored uslova propisanih zakonom kojim se uređuje zapošljavanje, moraju da imaju i važeću polisu osiguranja od profesionalne odgovornosti za novčane gubitke koje pretrpi pomorac kao posledicu propusta u radu posrednika u iznosu od najmanje 5.000 evra u dinarskoj protivvrednosti, po štetnom događaju.

U skladu sa članom 67e zakona posrednik je, prilikom potpisivanja ugovora o radu (za pomorca) dužan proveriti da li brodar ima zaključeno osiguranje od odgovornosti za slučaj smrti ili telesne povrede pomorca na iznos utvrđen merodavnim pravom ili kolektivnim ugovorom, kao i da li ima uspostavljen sistem repatrijacije pomorca i da o tome obavesti pomorca.

Članom 89 predmetnog zakona definisano je da je brodar dužan da zaključi osiguranje ili drugo finansijsko jemstvo u cilju pokrića troškova povratnog putovanja članova posade broda.

(9) *Zakonom o bezbednosti i zdravlju na radu*,³⁰ u članu 53 propisano je da je poslodavac dužan da zaposlene osigura od povreda na radu, profesionalnih oboljenja i oboljenja u vezi s radom, radi obezbeđenja naknade štete.

(10) *Zakonom o pravima pacijenata*,³¹ u članu 25 propisano je da je zdravstvena ustanova dužna da pre početka medicinskog istraživanja osigura pacijenta koji učestvuje u ovom istraživanju, za slučaj nastanka štete po zdravlje tog lica, koja je izazvana medicinskim istraživanjem, u skladu s predmetnim zakonom.

(11) *Zakonom o lekovima i medicinskim sredstvima*,³² u članu 72 definisano je da je obaveza sponzora kliničkog ispitivanja leka da pre početka kliničkog ispitivanja leka osigura lica podvrgnuta kliničkom ispitivanju za slučaj nastanka štete po zdravlje tih lica, koja je izazvana kliničkim ispitivanjem leka, u skladu sa zakonom, kao i da ugovorom odredi iznos neophodnih troškova koji pripadaju licima što učestvuju u kliničkom ispitivanju leka. Predmetnim zakonom, u članu 178 stav 4, propisano je da je predlagač upisa (medicinskog sredstva) odgovoran za štetu koja može nastati primenom medicinskog sredstva i obavezan je da nadležnoj Agenciji podnese dokaz o osiguranju od posledica primene medicinskog sredstva.

²⁸ Službeni glasnik RS br. 96/2015 i 113/2017- dr. zakon.

²⁹ Službeni glasnik RS br. 87/2011, 104/2013, 18/2015 i 83/2018.

³⁰ Službeni glasnik RS br. 101/2005, 91/2015 i 113/2017.

³¹ Službeni glasnik RS br. 45/2013.

³² Službeni glasnik RS br. 30/2010, 107/2012, 113/2017-dr. zakon i 105/2017 - dr. zakon).

(12) *Zakonom o reviziji*,³³ u članu 18 definisano je da je društvo koje obavlja delatnost revizije dužno da se osigura od odgovornosti za štetu koju učini pravnom licu kod koga obavlja reviziju, odnosno trećem licu u slučaju povrede ugovora o reviziji, odnosno povrede pravila obavljanja revizije.

(13) *Zakonom o finansijskom lizingu*,³⁴ u članu 34 definisano je da je primalac lizinga dužan osigurati predmet lizinga od rizika koji su predviđeni ugovorom ukoliko drugačije nije predviđeno ugovorom.

(14) *Zakonom o javnim skijalištima*,³⁵ u članu 62 propisano je da usluge podučavanja skijanju na skijalištima može pružati pravno lice ili preduzetnik, odnosno škola skijanja, uz saglasnost skijaškog centra, koja mora da ima zaključen ugovor o osiguranju korisnika usluga podučavanja od posledica nezgode.

(15) *Zakonom o hipoteci*,³⁶ u članu 17 definisano je da vlasnik hipoteke treba da osigura predmet hipoteke od svih uobičajenih rizika pre potpisivanja ugovora o hipoteci.

(16) *Zakonom o osiguranju depozita*,³⁷ u članu 1, definisano je da zakon uređuje obavezno osiguranje depozita fizičkih lica, preduzetnika, mikro, malih i srednjih pravnih lica kod banaka u cilju zaštite depozita tih lica u slučaju stečaja ili likvidacije banke i očuvanja stabilnosti finansijskog sistema.

(17) *Zakonom o stečaju*,³⁸ u članu 25 propisano je da se u imenik stečajnih upravnika, kao aktivni stečajni upravnici, upisuju lica koja su, osim licence za obavljanje poslova stečajnog upravnika, dostavila dokaz o postojanju obaveznog osiguranja od profesionalne odgovornosti za tekuću godinu i koja su se registrovala kao preduzetnici ili su članovi društva lica.

(18) *Zakon o advokaturi*,³⁹ u članu 37 propisuje da je advokat dužan zaključiti osiguranje od profesionalne odgovornosti kod organizacije registrovane za ovu vrstu osiguranja, pri čemu je moguće da Advokatska komora zaključi ugovor o kolektivnom osiguranju od profesionalne odgovornosti za sve advokate upisane u njen imenik advokata. Predmetnim zakonom definisano je da Advokatska komora Srbije utvrđuje minimalnu sumu osiguranja za štetu od profesionalne odgovornosti.

(19) *Zakonom o javnom beležništvu*,⁴⁰ u članu 59 definisano je da je javni beležnik dužan da pre početka rada zaključi ugovor o osiguranju za štetu koju bi mogao prouzrokovati u toku obavljanja delatnosti. Takođe, propisano je predmetnim zakonom i da ovo osiguranje obuhvata i osiguranje od odgovornosti javnih beležničkih zamenika, pomoćnika, pripravnika i drugih lica koja rade kod

³³ Službeni glasnik RS br. 62/2013 i 30/2018.

³⁴ Službeni glasnik RS br. 55/2003, 61/2005, 31/2011, 99/2011 – dr. zakon.

³⁵ Službeni glasnik RS br. 46/2006.

³⁶ Službeni glasnik RS br. 115/2005, 60/2015, 63/2015 – odluka US i 83/2015.

³⁷ Službeni glasnik RS br. 14/2015 i 51/2017.

³⁸ Službeni glasnik RS br. 104/2009, 99/2011 – dr. zakon, 71/2012 – odluka US i 83/2014 i 44/2018.

³⁹ Službeni glasnik RS br. 31/2011, 24/2012 – odluka US.

⁴⁰ Službeni glasnik RS br. 31/2011, 85/2012, 19/2013, 55/2014 – dr. zakon, 93/2014 – dr. zakon, 121/2014, 6/2015 i 106/2015.

javnog beležnika. Najniži iznos osiguranja određuje resorna Komora uz saglasnost ministarstva nadležnog za pravosuđe.

(20) *Zakonom o izvršenju i obezbeđenju*,⁴¹ u članu 478 definisano je da je javni izvršitelj, pre polaganja zakletve, dužan da zaključi ugovor o osiguranju za štetu koju bi mogao prouzrokovati drugom licu u toku obavljanja delatnosti, kao i da osigura prostorije i predmete primljene u depozit u slučaju njihovog oštećenja, uništenja ili nestanka. U članu 487 stav 1 tačka 5 propisano je da se javni izvršitelj razrešava ako ne plaća premiju osiguranja za štetu koju bi svojom delatnošću mogao prouzrokovati trećem licu, kao i premiju za osiguranje prostorija i predmeta primljenih u depozit za slučaj oštećenja, uništenja ili nestanka.

(21) *Zakonom o posredovanju u prometu i zakupu nepokretnosti*,⁴² u članu 5 propisano je da je uslov za upis u Registar posrednika važeći ugovor o osiguranju zaključen u skladu sa članom 13 ovog zakona.

(22) *Zakonom o upravljanju otpadom*,⁴³ u članu 62, propisano je da uz zahtev za izdavanje dozvole za skladištenje, tretman i odlaganje otpada, operater priloži i finansijske i druge garancije ili odgovarajuće osiguranje za slučaj udesa ili štete prouzrokovane trećim licima. U članu 72 stav 3 predmetnog zakona definisano je da „za prekogranično kretanje otpada podnosilac zahteva obezbeđuje odgovarajuću finansijsku garanciju i polisu osiguranja ili drugi oblik osiguranja u zavisnosti od zahteva države uvoza ili tranzita, u iznosu koji je potreban za troškove tretmana otpada, kao i za troškove sanacije u slučaju udesa.“

(23) *Zakonom o planiranju i izgradnji*⁴⁴ u članu 129a, propisano je da „privredno društvo, odnosno drugo pravno lice ili preduzetnik, koje obavlja poslove izrade i kontrole tehničke dokumentacije, odnosno koje je izvođač radova, vršilac stručnog nadzora ili tehničkog pregleda, mora biti osigurano od odgovornosti za štetu koju može prouzrokovati drugoj strani ili trećem licu.“

(24) *Zakonom o rudarstvu i geološkim istraživanjima*,⁴⁵ u članu 25 propisano je da je za kvalitet vršenja tehničke kontrole projekta geoloških istraživanja odgovoran privredni subjekat koji je izvršio tehničku kontrolu. Stoga pravno lice ili preduzetnik koje obavlja poslove izrade tehničke dokumentacije mora biti osigurano od odgovornosti za štetu koju može prouzrokovati drugoj strani, odnosno trećem licu.

(25) *Zakonom o sportu*,⁴⁶ u članu 21 propisano je da je sportska organizacija dužna zaključiti ugovor o osiguranju svojih vrhunskih sportista i vrhunskih sportskih stručnjaka od posledica nesrećnog slučaja za vreme obavljanja sportske aktivnosti, odnosno stručnog rada u sportu, a na osnovu utvrđenog rangiranja sportista i sportskih stručnjaka.

⁴¹ Službeni glasnik RS br. 106/2015 i 106/2016 – autentično tumačenje.

⁴² Službeni glasnik RS br. 95/2013 i 41/2018.

⁴³ Službeni glasnik RS br. 36/2009, 88/2010, 14/2016 i 95/2018 – dr. zakon.

⁴⁴ Službeni glasnik RS br. 72/2009, 81/2009 – ispr, 64/2010 – odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 – odluka US, 50/2013 – odluka US, 98/2013 – odluka US, 132/2014, 145/2014 i 83/2018.

⁴⁵ Službeni glasnik RS br. 101/2015 i 95/2018 – dr. zakon.

⁴⁶ Službeni glasnik RS br. 10/2016.

(26) *Zakonom o metrologiji*,⁴⁷ u članu 9 definisano je da privredni subjekti i druga pravna lica mogu obavljati poslove overavanja merila ako ispunjavaju uslove, a naročito u pogledu osiguranja od odgovornosti za štetu pričinjenu trećim licima u vezi s poslovima overavanja merila.

(27) *Zakonom o stanovanju i održavanju zgrada*,⁴⁸ u članu 52 propisano je da je pre izdavanja licence, odnosno podnošenja zahteva za obnavljanje licence, licencirani profesionalni upravnik dužan zaključiti ugovor o osiguranju od profesionalne odgovornosti sa periodom važenja od najmanje tri godine i primerak navedenog ugovora dostaviti Privrednoj komori Srbije uz dokumentaciju potrebnu za dobijanje odnosno obnavljanje licence u skladu sa ovim zakonom.

(28) *Zakonom o proceniteljima vrednosti nepokretnosti*,⁴⁹ u članu 12 definisano je da je pre izdavanja licence, odnosno podnošenja zahteva za obnavljanje licence, licencirani procenitelj dužan zaključiti ugovor o osiguranju od profesionalne odgovornosti s periodom važenja od najmanje tri godine, te da primerak navedenog ugovora dostavi Ministarstvu uz dokumentaciju potrebnu za dobijanje odnosno obnavljanje licence u skladu s ovim zakonom.

(29) *Zakonom o tehničkim zahtevima za proizvode i ocenjivanje usaglašenosti*,⁵⁰ u članu 12 propisano je da, kada je tehničkim propisom utvrđeno da ocenjivanje usaglašenosti sprovodi imenovano telo za ocenjivanje usaglašenosti, tim propisom se utvrđuju i zahtevi koje to telo mora ispuniti, naročito u pogledu osiguranja od odgovornosti za štetu.

(30) *Zakonom o elektronskom dokumentu, elektronskoj identifikaciji i uslugama od poverenja u elektronskom poslovanju*,⁵¹ u članu 31 propisano je da pružalac kvalifikovanih usluga od poverenja mora biti osiguran od odgovornosti za štetu nastalu vršenjem kvalifikovane usluge od poverenja.

(31) *Zakonom o dualnom obrazovanju*,⁵² u članu 33 propisano je da učeniku koji obavlja učenje kroz rad poslodavac obezbeđuje osiguranje za slučaj povrede tokom učenja kroz rad kod poslodavca.

(32) *Zakonom o medicinskim sredstvima*,⁵³ u članu 58 definisano je da je proizvođač dužan obezbediti osiguranje od štete koja može nastati prilikom upotrebe medicinskog sredstva, u skladu sa zakonom.

(33) *Zakonom o smanjenju rizika od katastrofa i upravljanju u vanrednim situacijama*,⁵⁴ u članu 103 definisano je da lica koja izvršavaju zadatke zaštite i spasavanja u pružanju međunarodne pomoći u multinacionalnim operacijama u drugim državama moraju biti osigurana od povreda i za slučaj gubitka života.

⁴⁷ Službeni glasnik RS br. 15/2016.

⁴⁸ Službeni glasnik RS br. 104/2016.

⁴⁹ Službeni glasnik RS br. 108/2016 i 113/2017 – dr. zakon.

⁵⁰ Službeni glasnik RS br. 36/2009.

⁵¹ Službeni glasnik RS br. 94/2017.

⁵² Službeni glasnik RS br. 101/2017.

⁵³ Službeni glasnik RS br. 105/2017.

⁵⁴ Službeni glasnik RS br. 87/2018.

(34) *Zakonom o radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbednosti*,⁵⁵ u članu 208 propisano je da nosilac licence za obavljanje nuklearne aktivnosti mora zaključiti i održavati osiguranje za obezbeđenje svoje odgovornosti za nuklearnu štetu. Osiguravač ne može obustaviti niti otkazati osiguranje ako o tome nije pismeno obavestio nosioca licence za obavljanje nuklearne aktivnosti najkasnije šest meseci pre obustavljanja odnosno otkazivanja osiguranja.

4. Predlozi za uvođenje novih vrsta obaveznih osiguranja

U domaćoj stručnoj i naučnoj literaturi postoje predlozi za uvođenje i drugih vrsta obaveznih osiguranja u Srbiji. Aktuelni su predlozi za uvođenje obaveznog osiguranja od požara, obaveznog osiguranja od odgovornosti vlasnika nepokretnosti, kao i uvođenje delimično obaveznog osiguranja poljoprivrede.

Predlog za uvođenje obaveznog osiguranja od odgovornosti vlasnika nepokretnosti obuhvata osiguranje vlasnika nepokretnosti od odgovornosti i naknadu neposredne štete trećim licima u slučaju iznenadnog i neočekivanog događaja. Prema predlagačima, Žarkoviću i S. Samardžiću, uvođenjem predloženog obaveznog osiguranja bi se „poboljšala zaštita lica i imovine, što je svakako najznačajniji zadatak savremene osiguravajuće delatnosti“.⁵⁶

Imajući u vidu da je poljoprivredna proizvodnja izložena brojnim rizicima, stava smo da je potrebno da se u narednom periodu sagledaju mogućnosti i potrebe da se u Srbiji i osiguranje poljoprivrede uvrsti u grupu obaveznih osiguranja, odnosno da se uvede delimično obavezno osiguranje poljoprivrede.⁵⁷ Obaveznost osiguranja trebalo bi uvesti zbog važnosti poljoprivrede za privredni sistem Srbije.

Analizom istorijskih podataka može se utvrditi da je bilo pokušaja uvođenja i obaveznog osiguranja poljoprivrede u Srbiji. Prvi pokušaj bio je krajem 19. veka i to za uvođenja obaveznog osiguranja poljoprivrede spram rizika od grada.⁵⁸ Posle Drugog svetskog rata, u uslovima administrativnog sistema upravljanja, obavezno osiguranje bilo je dominantno u svim privrednim delatnostima. Tada su premije obaveznih osiguranja činile 75% u celokupnom iznosu premija. Ukidanjem administrativnog sistema upravljanja privredom, obavezna osiguranja su „postala smetnja u sistemu samostalnih privrednih organizacija kojima se morala očuvati sloboda da same odlučuju o integritetu svoje imovine i mogućnost da slobodno izaberu osiguravača od poverenja i sa njim zasnuju poslovne odnose“.⁵⁹

⁵⁵ Službeni glasnik RS br. 95/2018.

⁵⁶ Žarković, N., Samardžić, S. „Predlog za uvođenje obaveznog osiguranja od odgovornosti vlasnika nepokretnosti“, *Evropska revija za pravo osiguranja*, Udruženje za pravo osiguranja Srbije, godina XVIII, br. 1/2019, Beograd, 2019, str. 19-31.

⁵⁷ Radović, G. „Osiguranje poljoprivrede kao moguće obavezno osiguranje u Srbiji“, *Tokovi osiguranja*, Časopis za teoriju i praksu osiguranja, godina XXXIII, broj 1/2017, Kompanija „Dunav osiguranje“ a.d.o., Beograd, 2017, str. 7-23.

⁵⁸ Šulejić, P. *Pravo osiguranja*, Dosije, Beograd, 2005, str. 69.

⁵⁹ Šulejić, P. *Pravo osiguranja*, Dosije, Beograd, 2005, str. 69.

Potreba za uvođenjem obaveznosti osiguranja u poljoprivredi aktuelna je i poslednjih godina u domaćoj stručnoj i naučnoj javnosti. Postoje izvesni predlozi, ali oni, uglavnom, nisu realizovani, i to zbog nepovoljnog ekonomskom položaja poljoprivrednih gazdinstava koja imaju mali posed i čine dominantnu većinu u ukupnoj strukturi poljoprivrednih gazdinstava u Srbiji. Mišljenja smo da bi, u cilju obezbeđivanja ekonomske zaštite poljoprivredne proizvodnje, a imajući u vidu da premije poljoprivrednog osiguranja nisu visoke, kao i da postoji značajno regresiranje premija iz agrarnog budžeta, u narednom periodu trebalo razmotriti predlog za uvođenje delimično obaveznog osiguranja poljoprivrede, pre svega delimično obaveznog osiguranja biljne proizvodnje.

Pod pojmom selektivno odnosno „delimično obavezno osiguranje poljoprivrede“ podrazumeva se obaveznost osiguranja za sve poljoprivredne subjekte korisnike nekog državnog resursa. Konkretno, to su poljoprivredni subjekti koji su korisnici subvencija iz agrarnog budžeta, pokrajinskog ili onog lokalnih samouprava, korisnici poljoprivrednih kredita sa subvencionisanom kamatom, kao i zakupci državnog poljoprivrednog zemljišta.⁶⁰ Smatramo da su ovi poljoprivredni subjekti kao korisnici nekog državnog resursa posebno dužni da vode računa o ekonomskoj zaštiti svoje proizvodnje.

U cilju uvođenja obaveznosti, u prvom redu potrebno je doneti zakon o delimično obaveznom osiguranju poljoprivrede, kao i izraditi kartu poljoprivrednih rizika karakterističnih za određena područja Republike Srbije, uz definisanje zona rizika i koeficijenata rizika.⁶¹

5. Zaključak

Na osnovu sprovedene analize, može se zaključiti da u Srbiji, u aktuelnom periodu, postoji 34 vrste obaveznog osiguranja. Ona pokrivaju različite rizike, odnosno obezbeđuju ekonomsku zaštitu procesa rada ili odgovornih lica u različitim delatnostima. Reč je o obaveznim osiguranjima koja postoje već duži niz godina, kao što su obavezno osiguranje u saobraćaju, turizmu, pomorskoj plovidbi i sl. Kategorija obaveznosti poslednjih godina uvedena je i u delatnosti koje su novijeg datuma a izložene su velikim ili brojnim rizicima. To su elektronsko poslovanje, metrologija, dualno obrazovanje i sl. Imajući u vidu da obavezna osiguranja postoje i na najrazvijenijim tržištima, kao i da je njihov broj u stalnom porastu, smatramo da njih ne bi trebalo smatrati „prinudom“ već ulaganjem, odnosno investicijom u cilju sigurnosti poslovanja.

Sagledavajući aktuelne potrebe ekonomske zaštite privrede i stanovništva, u radu su izneti i predlozi za uvođenje nekih novih vrsta obaveznih osiguranja u Srbiji, kao razlozi njihove svrsishodnosti. Konkretno, u stručnoj i naučnoj literaturi

⁶⁰ Radović, G. *Poljoprivredno osiguranje kao moguća vrsta obaveznog osiguranja u Republici Srbiji*, doktorska disertacija, Univerzitet „Džon Nezbit“, Fakultet za poslovne studije, Beograd, 2016, str. 218.

⁶¹ Radović, G. *Poljoprivredno osiguranje kao moguća vrsta obaveznog osiguranja u Republici Srbiji*, doktorska disertacija, Univerzitet „Džon Nezbit“, Fakultet za poslovne studije, Beograd, 2016, str. 218.

aktuelni su predlozi za uvođenje obaveznog osiguranja od požara, obaveznog osiguranja od odgovornosti vlasnika nepokretnosti, kao i uvođenje delimično obaveznog osiguranja poljoprivrede.

Predloženi model delimično obaveznog osiguranja poljoprivrede podrazumeva obaveznost osiguranja samo za poljoprivredne subjekte korisnike nekog državnog resursa, kao najpozvanije da vode računa o ekonomskoj zaštiti svoje proizvodnje. Prema predloženom modelu, obaveznost bi obuhvatala osiguranje od rizika koji su najučestaliji na području gde se poljoprivredni subjekti nalaze. U tom cilju potrebno je da se u Srbiji izradi karta poljoprivrednih rizika zastupljenih na određenim područjima, definišu zone rizika, kao i koeficijenti rizika.

Literatura

- Ilijić, S., „Oblici obaveznog osiguranja na početku 2008. Godine“ (1), *Tokovi osiguranja*, br. 3–4/2008, Beograd, 2008, str. 3.
- Ilijić, S., „Obavezno osiguranje stečajnih upravnika u Republici Srbiji“, *Tokovi osiguranja*, časopis za teoriju i praksu osiguranja, Broj 4/2012, Kompanija „Dunav osiguranje“ ADO, Beograd, 2012, str. 36 i 40.
- Jovanović, S. *Pravo osiguranja*, Pravni fakultet za privredu i pravosuđe, Novi Sad, 2016, str. 50.
- Narodna banka Srbije, https://www.nbs.rs/internet/latinica/60/rlinks/obavezna_osiguranja.pdf (sajtu pristupljeno 15.11. 2019).
- Pak, J, Jeremić, Lj, Barjaktarović, L. *Osnovi osiguranja*, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2012, str. 53.
- Priručnik za praksu u osiguranju i reosiguranju DDOR „Novi Sad“ Financing centar, Novi Sad, 1996, str. 74.
- Radović, G. *Poljoprivredno osiguranje kao moguća vrsta obaveznog osiguranja u Republici Srbiji*, doktorska disertacija, Univerzitet „Džon Nežbit“, Fakultet za poslovne studije, Beograd, 2016, str. 218.
- Radović, G. Osiguranje poljoprivrede kao moguće obavezno osiguranje u Srbiji, *Tokovi osiguranja*, časopis za teoriju i praksu osiguranja, Godina XXXIII, Broj 1/2017, Kompanija „Dunav osiguranje“ ADO, Beograd, 2017, str. 7–23.
- Službeni glasnik RS br. 51/2009, 78/2011, 101/2011, 93/2012, 7/2013, Odluka US.
- Službeni glasnik RS br. 36/2009, 88/2010, 99/2011 – dr. zakon, 93/2012, 84/2015 i 83/2018 – dr. zakon).
- Službeni glasnik RS br. 139/2014.
- Službeni glasnik RS br. 135/2004, 36/2009 i dr. zakoni, 72/2009 i dr. zakoni, 43/2011 – odluka US 14/2016, 76/2018 i 95/2018 – dr. zakon).
- Službeni glasnik RS br. 87/2011 i 66/2015.
- Službeni glasnik RS br. 45/2013, 91/2015 i 41/2018.
- Službeni glasnik RS br. 96/2015 i 113/2017- dr. Zakon.
- Službeni glasnik RS br. 87/2011, 104/2013, 18/2015 i 83/2018.
- Službeni glasnik RS br. 101/2005, 91/2015 i 113/2017.
- Službeni glasnik RS br. 45/2013.
- Službeni glasnik RS br. 30/2010, 107/2012, 113/2017-dr.zakon i 105/2017-dr. zakon).

- Službeni glasnik RS br. 62/2013 i 30/2018.
- Službeni glasnik RS br. 55/2003, 61/2005, 31/2011, 99/2011 – dr. zakon.
- Službeni glasnik RS br. 46/2006.
- Službeni glasnik RS br. 115/2005, 60/2015, 63/2015 – odluka US i 83/2015.
- Službeni glasnik RS br. 14/2015 i 51/2017.
- Službeni glasnik RS br. 104/2009, 99/2011 – dr. zakon, 71/2012 – odluka US i 83/2014 i 44/2018.
- Službeni glasnik RS br. 31/2011, 24/2012 – odluka US.
- Službeni glasnik RS br. 31/2011, 85/2012, 19/2013, 55/2014 – dr. zakon, 93/2014 – dr. zakon, 121/2014, 6/2015 i 106/2015.
- Službeni glasnik RS br. 106/2015 i 106/2016 – autentično tumačenje.
- Službeni glasnik RS br. 95/2013 i 41/2018.
- Službeni glasnik RS br. 36/2009, 88/2010, 14/2016 i 95/2018 – dr. zakon.
- Službeni glasnik RS br. 72/2009, 81/2009 – ispr, 64/2010 – odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 – odluka US, 50/2013 – odluka US, 98/2013 – odluka US, 132/2014, 145/2014 i 83/2018.
- Službeni glasnik RS br. 101/2015 i 95/2018 – dr. zakon.
- Službeni glasnik RS br. 10/2016.
- Službeni glasnik RS br. 15/2016.
- Službeni glasnik RS br. 104/2016.
- Službeni glasnik RS br. 108/2016 i 113/2017 – dr. zakon.
- Službeni glasnik RS br. 36/2009.
- Službeni glasnik RS br. 94/2017.
- Službeni glasnik RS br. 101/2017.
- Službeni glasnik RS br. 105/2017.
- Službeni glasnik RS br. 87/2018.
- Službeni glasnik RS br. 95/2018.
- *Svet osiguranja*, „Lekari, finansijski savetnici i javni beležnici prvi su na udaru sudskih tužbi“, 2016, godina 6, Broj 3/2016, str. 42.
- Šulejić, P. *Pravo osiguranja*, Dosije, Beograd, 2005, str. 69, 70, 72, 73.
- Žarković, N. *Pojmovnik osiguranja*, Skonto, Novi Sad, 2013, str. 209.
- Žarković, N, Pužić, G. *Upravljanje osiguranjem imovine i lica u poljoprivredi*, Monografska studija, Institut za energetiku, poljoprivredu, održivi razvoj i zaštitu životne sredine, Novi Sad, 2016, str. 21-22.
- Žarković N, Samardžić S., „Predlog za uvođenje obaveznog osiguranja od odgovornosti vlasnika nepokretnosti“, *Evropska revija za pravo osiguranja*, Udruženje za pravo osiguranja Srbije, Godina XVIII, Br. 1/2019, Beograd, 2019, str. 19-31.

UDK: 06.11: 368.042:001.362: 368.5: 368.073(497.11)
doi:10.5937/tokosig1904042R

Gordana Đ. Radović, PhD¹

TYPES OF COMPULSORY INSURANCE IN SERBIA IN 2019

PROFESSIONAL WORK

Abstract

In Serbia, insurance is generally voluntary, and the law may establish compulsory insurance against risks to third parties and risks presenting a general peril. The aim of this paper is to present and analyse current types of compulsory insurance in Serbia. For this purpose, data from the website of the National Bank of Serbia is used as data source. According to these data, including February 2019, there are 34 types of compulsory insurance in Serbia, which are stipulated by individual laws. The paper states the characteristics of compulsory insurance, current types, as well as proposals for introduction of new types of compulsory insurance in Serbia. Based on the analysis, it can be concluded that there is no compulsory agricultural insurance in Serbia, although it is a high-risk production. The author advocates the introduction of partial compulsory agricultural insurance, which would apply to agricultural entities that are beneficiaries of a state resource.

Key words: *insurance in Serbia, types of compulsory insurance, insurance contract, partial compulsory agricultural insurance*

1. Introduction

Insurance obligations can arise in two ways, under the law or under the contract. If insurance obligations arose from the law, it is a compulsory insurance, and if the obligations arose from the contract, it is voluntary insurance.

Compulsory insurance is the insurance of persons or property insurance pursuant to the law, regardless of the will of the participants in the insurance relationship.² Compulsory insurance is, as a rule, introduced by the law and based on legal provisions, but depending on the substance of the law, the framework of these legal elements and circumstances is different. This is especially evident in the conditions of transition. Therefore, each law needs to be carefully analysed in order to reach a reliable conclusion whether a form of compulsory or voluntary insurance is constituted.³

¹ Associate professor, director of "Dnevnik-Poljoprivrednik" AD Novi Sad
E-mail: gordana.radovic09@gmail.com
Paper received on: November 21 2019
Paper admitted on: December 12 2019

² Žarković, N. *Pojmovnik osiguranja*, Skonto, Novi Sad, 2013, str. 209.

³ Ilijić, S. "Obavezno osiguranje stečajnih upravnika u Republici Srbiji", *Tokovi osiguranja*, časopis za teoriju i praksu osiguranja, broj 4/2012, Kompanija Dunav osiguranje A.D.O, Beograd, 2012, str. 36.

Although stipulated by the law, compulsory insurance generally requires conclusion of a contract with the insured. This results in the insurer's obligation to obtain a license to provide certain types of compulsory insurance.⁴ There are cases when the compulsory insurance does not require the conclusion of an insurance contract. For example, in case of insurance of passengers in public transport against accident. Entities carrying on the activities of public transport of passengers are required to take insurance of passengers against accident; otherwise, such entities could not get a license to work. Therefore, a passenger being transported does not conclude the contract.

Given that the law stipulates the types, content and conditions of compulsory insurance the contractual autonomy of the parties is significantly limited compared to voluntary insurance.⁵ One of the most desirable elements of any form of compulsory insurance is that the law (not the contract – note of Radović G.) stipulates the minimum sum insured.⁶

Voluntary forms of protection dominate contemporary insurance, but there are more and more insurance types that must be concluded, especially insurance against various sources of perils that endanger third parties, including civil liability. The objective of introducing compulsory liability insurance is the protection of property of claimants.⁷ Members of certain professions, who may be in a situation of causing harm to others through their omissions and actions, often do not have the means to compensate for such damages. Professional liability insurance is based on the concept of comprehensive risk, with two main types of risk coverage: (a) a coverage that covers only financial losses; (b) a coverage that covers property losses, financial losses and injuries.⁸

In some countries, insurance is compulsory for organizers of sports, cultural and other events and events with a larger number of participants, as well as for management of sports facilities and other dangerous activities. It is a compulsory insurance of participants of various events against accident or from the liability of the organizers and owners of the facilities.⁹

The aim of this paper is to present and analyse current types of compulsory insurance in Serbia. For this purpose, data from the website of the National Bank of Serbia is used as data source. The paper used the descriptive method as well as the method of analysis and synthesis.

⁴ Jovanović, S. *Pravo osiguranja*, Pravni fakultet za privredu i pravosuđe, Novi Sad, 2016, str. 50

⁵ Žarković, N, Puzić, G. *Upravljanje osiguranjem imovine i lica u poljoprivredi*, Monografska studija, Institut za energetiku, poljoprivredu, održivi razvoj i zaštitu životne sredine, Novi Sad, 2016, str. 21-22.

⁶ Ilijić, S. "Obavezno osiguranje stečajnih upravnika u Republici Srbiji", *Tokovi osiguranja*, Časopis za teoriju i praksu osiguranja, Broj 4/2012, Kompanija Dunav osiguranje A.D.O, Beograd, 2012, str. 40.

⁷ Pak, J, Jeremić, Lj, Barjaktarović, L. *Osnovi osiguranja*, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2012, str. 53.

⁸ "Lekari, finansijski savetnici i javni beležnici prvi su na udaru sudskih tužbi", *Svet osiguranja*, 2016, Godina 6, Broj 3/2016, str. 42.

⁹ Pak, J, Jeremić, Lj, Barjaktarović, L. *Osnovi osiguranja*, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2012, str. 53.

1. Characteristics of Compulsory Insurance

Characteristics of compulsory insurance are (a) universality (comprehensiveness); (b) standardization; (c) minimalism; (d) automaticity; (e) continuity of effects (no time limits); (f) independence of the effect of the insurance from the payment of premium; (g) possibility of forcible collection of premium.¹⁰

Specificity of compulsory property insurance contracts is that they do not relate to the insured who concluded the contract, but to the property, that is, "interests protected by compulsory insurance require continuity of risk coverage."¹¹ In modern times, introduction of compulsory insurance is "the result of evaluating the arguments in favour or against such insurance that arise from the needs of a company over a certain period of its development."¹²

Today, compulsory insurance exists in the most developed markets, and their number is constantly increasing. For example, in France in the beginning of the 21st century, there were about 60 types of compulsory insurance,¹³ and by the end of the first decade of the 21st century, there were already about 90 types of compulsory insurance on this market.¹⁴

Table 1 shows arguments in favour of and against compulsory insurance according to Šulejić,¹⁵ a renowned domestic insurance expert and scientist. Arguments against compulsory insurance types is that they are a form of coercion against conscientious persons who are obliged to pay due to careless and unconscientious persons, so that the premium takes on the character of a tax.¹⁶ On the other hand, there are opinions that these insurance types are a benefit for insureds, since premiums are lower due to the expansion of the risk community.¹⁷ Specifically, the risk is shared by a larger number of persons, who are also payers of insurance, which enables a smaller monetary obligation for each member of that community. The literature states the obligation of each member of the community to take care of the safety of others, that is, to ensure their liability.¹⁸

¹⁰ *Priručnik za praksu u osiguranju i reosiguranju* DDOR Novi Sad Financing centar, Novi Sad, 1996, str. 74.

¹¹ Šulejić, P. *Pravo osiguranja*, Dosije, Beograd, 2005, str. 73.

¹² Šulejić, P. *Pravo osiguranja*, Dosije, Beograd, 2005, str. 69.

¹³ Šulejić, P. *Pravo osiguranja*, Dosije, Beograd, 2005, str. 72.

¹⁴ Ilijić, S. "Oblici obaveznog osiguranja na početku 2008. godine (1)", *Tokovi osiguranja*, Br. 3-4/2008, Beograd, 2008, str. 3.

¹⁵ Šulejić, P. *Pravo osiguranja*, Dosije, Beograd, 2005, str. 69-73.

¹⁶ Šulejić, P. *Pravo osiguranja*, Dosije, Beograd, 2005, str. 69.

¹⁷ Šulejić, P. *Pravo osiguranja*, Dosije, Beograd, 2005, str. 70.

¹⁸ Šulejić, P. *Pravo osiguranja*, Dosije, Beograd, 2005, str. 70.

Table 1. Advantages and disadvantages of compulsory insurance

Arguments in favour of compulsory insurance	Arguments against compulsory insurance
– the need to take care of others, that is, to ensure liability	– a special form of coercion, a huge and an expensive administrative mechanism
– wider risk community - lower insurance premiums	– economic burden for an insured
– better and cheaper insurance organization	– despite coercion, there is always the avoidance of compulsory insurance
– it is necessary that a proportion of a damage is borne by an insured, if the insured caused it intentionally or negligently	– reduced attention and caution of insureds due to the existence of insurance
– insurers' competitiveness is constantly present due to the abolition of the territorial monopoly of insurance companies	– reduction of an insurer's tendency to take care about cost-effectiveness

Source: Author's review according to Šulejić, P: Pravo osiguranja, Dosije, Beograd, 2005, str. 69-73.

Opponents of compulsory insurance believe that it leads to a reduced insured's attention and insufficient appreciation of costs by the insurer. However, advocates believe that "it is necessary that a proportion of a damage is borne by an insured", and that any insured can choose a reliable, efficient and fair insurer.¹⁹ Arguments in favour of compulsory insurance are a better and cheaper insurance organization. On the other hand, there are opposite opinions that the system of control and administration is very expensive due to the wider insurance acquisition.²⁰

2. Current Types of Compulsory Insurance in Serbia

Insurance in Serbia today is mostly voluntary and the law may establish compulsory insurance against risks that endanger third parties and risks that present a general peril. According to data from the National Bank of Serbia, including February 2019, there are 34 types of compulsory insurance in Serbia stipulated by individual laws.

¹⁹ Šulejić, P. *Pravo osiguranja*, Dosije, Beograd, 2005, str. 72.

²⁰ Šulejić, P. *Pravo osiguranja*, Dosije, Beograd, 2005, str. 69-73.

The following laws stipulate types of compulsory insurance in the Republic of Serbia:²¹

(1) Article 2 of the *Law on Compulsory Traffic Insurance*²² stipulates the types of compulsory traffic insurance: (a) insurance of passengers in public transport against accident; (b) motor third party liability insurance; (c) aircraft passenger and third-party liability insurance for aircraft owners; (d) third-party liability insurance of boat owners.

(2) Article 89 of the *Insurance Law*²³ stipulates compulsory insurance for insurance brokerage activities. In the process of obtaining a licence to perform insurance brokerage activities, the founders of an insurance brokerage company shall submit a Professional Liability Insurance for damages arising during the performance of their activities or an unconditional bank guarantee accepted by the National Bank of Serbia.

(3) Article 106 of the *Law on Environmental Protection*,²⁴ stipulates that a pollutant whose plant or activity presents a high degree of threat to human health and the environment shall be obliged to take liability insurance for damage caused to third parties due to an accident.

(4) Article 45 of the *Law on Tourism*²⁵ stipulates that a travel agency as the organizer of a travel, i.e. a contracted tourist travel, is obliged to provide a guarantee of travel for each passenger, in the prescribed manner, and issue a confirmation thereof.

A travel agency must have a travel guarantee for the duration of the licence. Pursuant to Article 53, Paragraphs 1 to 6 of the said law: travel guarantee in case of the insolvency of a travel agency shall ensure the costs of necessary accommodation, meals and return of passengers to the place of departure in the country and abroad, as well as any resulting claims of passengers.”

(5) Chapter IV, i.e. Articles 115 to 127 of the *Law on Obligations and the Basics of Property Relations in Air Transport*²⁶ stipulates elements of the compulsory insurance contracts in air transport.

(6) Article 10 of the *Law on Railways*²⁷ stipulates that a license for the management of railway infrastructure, incorporated in the Republic of Serbia, is issued to an infrastructure manager that provides evidence of fulfilment of conditions relating to good reputation, financial capacity and expertise. The law also stipulates a condition relating to civil liability coverage. It is “fulfilled if the claimant is adequately insured or otherwise, in accordance with applicable legal

²¹ Source: the National Bank of Serbia, https://www.nbs.rs/internet/latinica/60/rlinks/obavezna_osiguranja.pdf, (website was visited on November 15, 2019)

²² Službeni glasnik RS br. 51/2009, 78/2011, 101/2011, 93/2012, 7/2013, Odluka US.

²³ Službeni glasnik RS br. 139/2014.

²⁴ Službeni glasnik RS br. 135/2004, 36/2009 i dr. zakoni, 72/2009 i dr. zakoni, 43/2011 – odluka US 14/2016, 76/2018 i 95/2018 – dr. zakon).

²⁵ Službeni glasnik RS br. 36/2009, 88/2010, 99/2011 – dr. zakon, 93/2012, 84/2015 i 83/2018 – dr. zakon).

²⁶ Službeni glasnik RS br. 87/2011 i 66/2015.

²⁷ Službeni glasnik RS br. 45/2013, 91/2015 i 41/2018.

regulations and confirmed international treaties, ensured a coverage of his/her liabilities based on compensation of a loss inflicted to the train track user or third parties.”

(7) Article 433 of the *Merchant Shipping Law*²⁸ stipulates compulsion of this insurance type when passengers are carried on a seafaring ship licensed to carry more than 12 passengers. The carrier is obliged to maintain insurance or other financial guarantee in force, such as a bank guarantee or similar financial instruments to cover liability under the provisions of this law for any damage due to death or personal injury to passengers.

(8) Article 67a of the *Law on Maritime Navigation*²⁹ stipulates the obligation of legal entities performing brokerage activities in the employment of seamen, which in order to obtain the licence of the competent Ministry for carrying out these activities, must, in addition to the conditions stipulated by the law governing employment, have a valid professional liability insurance for monetary damages suffered by a seaman as a result of a failure in the work of a broker in the amount of at least 5.000 Euros in Dinar counter value, per occurrence.

In accordance with Article 67e of the law, when signing the employment contract (for the seaman), the broker is obliged to check whether the carrier had concluded insurance against liability in case of death or personal injury of the seaman to the amount determined by the applicable law or collective agreement, and whether a seaman's repatriation system is in place, and to notify the seaman thereof.

Article 89 of the said law stipulates that a carrier is obliged to take insurance or other financial guarantee in order to cover the return expenses of the ship's crew.

(9) Article 53 of the *Law on Safety and Health at Work*³⁰ stipulates that an employer is obliged to insure employees against workplace injuries, occupational diseases and diseases related to business activities in order to provide loss indemnity.

(10) Article 25 of the *Law on Patients' Rights*³¹ stipulates that a healthcare institution is obliged to insure a patient participating in a medical research prior to the commencement of such research, in case of damage to the health of that person caused by a medical research, in accordance with the relevant law.

(11) Article 72 of the *Medicines and Medical Devices Law*³² stipulates that prior to the commencement of a clinical trial, the sponsor of clinical trials must insure persons subjected to clinical trials in case of damage to the health of those persons, where the damage is caused by the clinical trial of medicinal product, pursuant to the law, as well as define by a contract the amount of required costs pertaining to persons participating in a clinical trial. Article 178, Paragraph 4 of the said law stipulates that the proposer of the entry (medical device) is liable for

²⁸ Službeni glasnik RS br. 96/2015 i 113/2017- dr. zakon.

²⁹ Službeni glasnik RS br. 87/2011, 104/2013, 18/2015 i 83/2018.

³⁰ Službeni glasnik RS br. 101/2005, 91/2015 i 113/2017.

³¹ Službeni glasnik RS br. 45/2013.

³² Službeni glasnik RS br. 30/2010, 107/2012, 113/2017 – dr. zakon i 105/2017 – dr. zakon.

any damage that may occur by using a medical device and is obliged to submit to the competent Agency evidence of insurance against the consequences of using a medical device.

(12) Article 18 of the *Law on Audit*³³ stipulates that the auditing company is obliged to conclude liability insurance for any damage incurred to a legal entity that is subjected to the audit, i.e. to a third party in case of violation of the audit contract or violation of the rules for performing the audit.

(13) Article 34 of the *Law on Financial Leasing*³⁴ stipulates that the lessee is obliged to insure the lease asset from risks specified in the contract, unless otherwise provided in the contract.

(14) Article 62 of the *Law on Public Ski Resorts*³⁵ stipulates that training in skiing at ski resorts may be provided by a legal entity, an entrepreneur, or a ski school, with the consent of the ski centre, which must conclude a contract for insurance of users of training services against accident.

(15) Article 17 of the *Mortgage Law*³⁶ stipulates that the owner of mortgaged real estate shall insure the subject of mortgage against all of the usual risks prior to conclusion of the mortgage agreement.

(16) Article 1 of the *Deposit Insurance Law*³⁷ stipulates that the law regulates the statutory insurance of deposits of natural persons, entrepreneurs, and micro, small and medium-sized legal entities in banks for the purpose of protection of deposits of these persons and entities in case of bankruptcy or liquidation of banks and maintaining financial stability of the financial system.

(17) Article 25 of the *Law on Bankruptcy*³⁸ stipulates that persons having submitted the evidence of having the compulsory professional liability insurance for the current year, in addition to the licence to practise as a bankruptcy administrator, and registered as sole traders or partners in a partnership, shall be entered into the list of bankruptcy administrators as active bankruptcy administrators.

(18) Article 37 of the *Law on Advocacy*³⁹ stipulates that an attorney at law is obliged to conclude a professional liability insurance with an organization registered for this insurance type, whereby it is possible for the Bar Association to conclude a collective liability insurance for all attorneys at law in its directory. The said law defines that the Bar Association of Serbia shall define the minimum sum insured for professional liability insurance.

(19) Article 59 of the *Law on Public Notaries*⁴⁰ stipulates that the public notary is obliged to conclude, prior to the commencement of work, an insurance

³³ Službeni glasnik RS br. 62/2013 i 30/2018.

³⁴ Službeni glasnik RS br. 55/2003, 61/2005, 31/2011, 99/2011 – dr. zakon.

³⁵ Službeni glasnik RS br. 46/2006.

³⁶ Službeni glasnik RS br. 115/2005, 60/2015, 63/2015 – odluka US i 83/2015.

³⁷ Službeni glasnik RS br. 14/2015 i 51/2017.

³⁸ Službeni glasnik RS br. 104/2009, 99/2011 – dr. zakon, 71/2012 – odluka US i 83/2014 i 44/2018.

³⁹ Službeni glasnik RS br. 31/2011, 24/2012 – odluka US.

⁴⁰ Službeni glasnik RS br. 31/2011, 85/2012, 19/2013, 55/2014 – dr. zakon, 93/2014 – dr. zakon, 121/2014, 6/2015 i 106/2015.

contract for any damage he/she could cause while performing his/her activity. The said law also stipulates that this insurance includes liability insurance for deputies, assistants, trainees and other persons working with the public notary. The competent Bar with the consent of the Ministry of Justice shall determine the minimum sum insured.

(20) Article 478 of the *Law on Enforcement and Security Interest*⁴¹ stipulates that prior to taking the oath, the public enforcement officer shall conclude an insurance contract for potential damage to third parties in the course of his/her activities, and an insurance contract for premises and items taken in deposit, for the occurrence of their damaging, destruction or loss. Article 487, Paragraph 1, Item 5 stipulates that the public enforcement officer shall be dismissed if he/she failed to pay the insurance premium for the damage that he/she might cause to a third party by his activity, as well as the premium for insurance of the premises and items taken in deposit for the occurrence of their damaging, destruction or loss.

(21) Article 5 of the *Law on Brokerage and Lease of Real Estate*⁴² stipulates that the condition for entry in the Register of Brokers is a valid insurance contract concluded in accordance with Article 13 of this law.

(22) Article 62 of the *Waste Management Act*⁴³ stipulates that in addition to the application for a license for storage, treatment and disposal of waste, the operator shall also submit financial and other guarantees or appropriate insurance in the event of accident or damage to third parties. Article 72, Paragraph 3 of the said law stipulates that the applicant provides for each cross-border movement of waste the appropriate financial guarantee and insurance policy or some other form of insurance depending on the request by the state of import or transit, in the amount necessary to cover the costs of the waste treatment, as well as the costs of decontamination in the event of accident.

(23) Article 129a of the *Law on Planning and Construction*⁴⁴ stipulates that a company, i.e. other legal entity or an entrepreneur carrying the activities of preparation and control of technical documentation, i.e. that is a contractor, an entity conducting professional supervision or technical control, shall be insured against liability for damage they may cause to the other party or a third party.

(24) Article 25 of the *Law on Mining and Geological Explorations*⁴⁵ stipulates that a legal entity performing the engineering control is responsible for the quality of engineering control of the geological explorations. Therefore, a legal entity or an entrepreneur preparing the technical documentation shall be insured against liability for any damage that an entity may cause to the other party, i.e. the third party.

⁴¹ Službeni glasnik RS br. 106/2015 i 106/2016 – autentično tumačenje.

⁴² Službeni glasnik RS br. 95/2013 i 41/2018.

⁴³ Službeni glasnik RS br. 36/2009, 88/2010, 14/2016 i 95/2018 – dr. zakon

⁴⁴ Službeni glasnik RS br. 72/2009, 81/2009 – ispr, 64/2010 – odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 – odluka US, 50/2013 – odluka US, 98/2013 – odluka US, 132/2014, 145/2014 i 83/2018.

⁴⁵ Službeni glasnik RS br. 101/2015 i 95/2018 – dr. zakon.

(25) Article 21 of the *Law on Sport*⁴⁶ stipulates that a sports organization is obliged to conclude accident insurance for its top athletes and top sports professionals while performing sports activities, i.e. professional work in sports, based on the determined ranking of athletes and sports experts.

(26) Article 9 of the *Law on Metrology*⁴⁷ stipulates that business entities and other legal entities may engage in verification of measuring instruments if they meet the requirements, in particular regarding liability insurance for damages caused to third parties in connection with the verification of measuring instruments.

(27) Article 52 of the *Law on Housing and Building Maintenance*⁴⁸ stipulates that prior to issuing a licence, or applying for a renewal of a licence, a licensed professional manager shall conclude a professional liability insurance valid for at least three years and submit a copy of the said contract to the Chamber of Commerce and Industry of Serbia with the documentation required for obtaining or renewing the licence in accordance with this law.

(28) Article 12 of the *Law on Real Estate Appraisers*⁴⁹ stipulates that prior to issuing a licence or applying for a renewal of a licence, a licensed appraiser shall conclude a professional liability insurance valid for at least three years and submit a copy of the said contract to the Ministry with the documentation required for obtaining or renewing the licence in accordance with this law.

(29) Article 12 of the *Law on Technical Requirements for Products and Conformity Assessment*⁵⁰ stipulates that when the technical regulation specifies that conformity assessment is conducted by the appointed conformity assessment body, such regulation shall also specify the requirements to be met by such body, particularly with respect to liability insurance.

(30) Article 31 of the *Law on Electronic Document, Electronic Identification and Trust Services for Electronic Transactions*⁵¹ stipulates that a provider of qualified trust services must obtain the liability insurance for any damage due to performance of a qualified trust service.

(31) Article 33 of the *Dual Education Law*⁵² stipulates that an employer shall provide insurance for a student undertaking work-based learning during work-based learning with the employer in case of an injury.

(32) Article 58 of the *Law on Medical Devices*⁵³ stipulates that the manufacturer shall provide insurance against damage that may occur when using a medical device, in accordance with the law.

⁴⁶ Službeni glasnik RS br. 10/2016.

⁴⁷ Službeni glasnik RS br. 15/2016.

⁴⁸ Službeni glasnik RS br. 104/2016.

⁴⁹ Službeni glasnik RS br. 108/2016 i 113/2017 – dr. zakon.

⁵⁰ Službeni glasnik RS br. 36/2009.

⁵¹ Službeni glasnik RS br. 94/2017.

⁵² Službeni glasnik RS br. 101/2017.

⁵³ Službeni glasnik RS br. 105/2017.

(33) Article 103 of the *Law on Disaster Risk Reduction and Emergency Management*⁵⁴ stipulates that persons performing protection and rescue activities in providing international assistance in multinational operations in other countries shall be insured against injuries and loss of life.

(34) Article 208 of the *Law on Radiation and Nuclear Safety and Security*⁵⁵ stipulates that the licensee for nuclear activity performance shall conclude and maintain liability insurance for the nuclear damage. The insurer cannot stop or cancel the insurance without previously informing the licensee in writing not later than six months before discontinuing, i.e. cancelling the insurance policy.

3. Proposals for Introduction of New Types of Compulsory Insurance

There are proposals in the domestic professional and scientific literature for introduction of other types of compulsory insurance in Serbia. There are currently proposals for introduction of compulsory fire insurance, compulsory liability insurance of property owners, as well as introduction of partial compulsory agriculture insurance.

Proposal for introduction of compulsory liability insurance of property owners includes liability insurance of property owners and compensation of direct damage to third parties in the event of a sudden and unexpected event. According to proposers Žarković N. and Samardžić S, introduction of the proposed compulsory insurance would "improve protection of persons and property, which is certainly the most important task of a modern insurance industry".⁵⁶

Having in mind that agricultural production is exposed to numerous risks we believe that it is necessary in future to consider the possibilities and needs to include the agricultural insurance in the group of compulsory insurance in Serbia, i.e. to introduce partial compulsory agricultural insurance.⁵⁷ Compulsory insurance should be introduced because of the importance of agriculture for the Serbian economic system.

Analysis of historical data led to the conclusion that there were attempts to introduce compulsory agricultural insurance in Serbia. The first attempt to introduce compulsory agricultural insurance against hail was made at the end of the 19th century.⁵⁸ After the World War II, under the conditions of an administrative management system, compulsory insurance was dominant in all economic

⁵⁴ Službeni glasnik RS br. 87/2018.

⁵⁵ Službeni glasnik RS br. 95/2018.

⁵⁶ Žarković, N, Samardžić S. "Predlog za uvođenje obaveznog osiguranja od odgovornosti vlasnika nepokretnosti", *Evropska revija za pravo osiguranja*, Udruženje za pravo osiguranja Srbije, Godina XVIII, Br. 1/2019, Beograd, 2019, str. 19-31.

⁵⁷ Radović, G. "Osiguranje poljoprivrede kao moguće obavezno osiguranje u Srbiji", *Tokovi osiguranja*, Časopis za teoriju i praksu osiguranja, Godina XXXIII, Broj 1/2017, Kompanija Dunav osiguranje A.D.O, Beograd, 2017, str. 7-23.

⁵⁸ Šulejić, P. *Pravo osiguranja*, Dosije, Beograd, 2005, str. 69.

sectors. At that time, compulsory insurance premiums accounted for 75% of total premiums. With the abolition of the administrative management system, compulsory insurance "has become a hindrance to a system of independent business organizations which had to preserve the freedom to decide for themselves on the integrity of their assets and the possibility to freely choose their insurer and establish business relations with the insurer."⁵⁹

The need for introduction of compulsory agricultural insurance has been current in recent years in the domestic professional and scientific public. There are certain proposals, but mostly they are not realized due to the unfavourable economic position of agricultural farms with a small property that make up the dominant majority in the overall structure of agricultural farms in Serbia. We believe that in order to ensure economic protection of agricultural production, and given that agricultural insurance premiums are not high, and that there is a significant recovery of premiums from the agricultural budget, the proposal for introduction of partial compulsory agricultural insurance should be considered in the next period, above all, partial compulsory insurance for crop production.

The term selective, i.e. partial compulsory agricultural insurance, means the compulsion of insurance for all agricultural entities that are beneficiaries of a state resource. In particular, these are agricultural entities that are beneficiaries of subsidies from the agricultural, provincial or local self-government budgets, beneficiaries of agricultural loans with subsidized interest, as well as lessees of the state agricultural land.⁶⁰ We believe that these agricultural entities, as beneficiaries of a state resource, are especially obliged to take care of the economic protection of their production.

In order to introduce such compulsion, first, it is necessary to pass laws on partial compulsory agricultural insurance, as well as to develop a map of agricultural risks specific to certain areas of the Republic of Serbia, to define risk zones and risk coefficients.⁶¹

4. Conclusion

Based on the analysis, it can be concluded that currently there are 34 types of compulsory insurance in Serbia. They cover various risks, that is, provide economic protection for work process or responsible persons in different industries. These are compulsory insurance types that exist for many years, such as compulsory traffic insurance, tourism, maritime navigation, etc. Compulsory insurance types were introduced in activities that are more recent and exposed to significant or numerous risks. These are e-commerce, metrology, dual education, etc. Having in mind that compulsory insurance exists in the most developed markets as well as

⁵⁹ Šulejić, P. *Pravo osiguranja*, Dosije, Beograd, 2005, str. 69.

⁶⁰ Radović, G. *Poljoprivredno osiguranje kao moguća vrsta obaveznog osiguranja u Republici Srbiji*, Doktorska disertacija, Univerzitet „Džon Nezbit“, Fakultet za poslovne studije, Beograd, 2016, str. 218.

⁶¹ Radović, G. *Poljoprivredno osiguranje kao moguća vrsta obaveznog osiguranja u Republici Srbiji*, Doktorska disertacija, Univerzitet „Džon Nezbit“, Fakultet za poslovne studije, Beograd, 2016, str. 218.

the fact that their number is continuously increasing, we believe that compulsory insurance should not be considered as a "compulsion" but an investment, that is, an investment for the purpose of business security.

Considering the current needs of economic protection of the economy and the population, this paper contains proposals for introducing some new types of compulsory insurance in Serbia, as reasons for their usefulness. Specifically, proposals for introduction of compulsory fire insurance, compulsory liability insurance against of the property owners, as well as introduction of partial compulsory agricultural insurance are current in the professional and scientific literature.

The proposed model of partial compulsory agricultural insurance means a compulsion for only agricultural entities that are beneficiaries of a state resource, as they are the most competent ones to take care of economic protection of their production. According to the proposed model, the compulsion would include insurance against risks that are the most common in the area where agricultural entities are located. Therefore, it is necessary to draw a map of agricultural risks present in certain areas in Serbia, to define risk zones, as well as risk coefficients.

Literature

- Ilijić, S. "Oblici obaveznog osiguranja na početku 2008. godine (1)", *Tokovi osiguranja*, Br. 3-4/2008, Beograd, 2008, str. 3.
- Ilijić, S. "Obavezno osiguranje stečajnih upravnika u Republici Srbiji", *Tokovi osiguranja*, časopis za teoriju i praksu osiguranja, Broj 4/2012, Kompanija Dunav osiguranje A.D.O, Beograd, 2012, str. 36 i 40.
- Jovanović, S. *Pravo osiguranja*, Pravni fakultet za privredu i pravosuđe, Novi Sad, 2016, str. 50.
- Narodna banka Srbije, https://www.nbs.rs/internet/latinica/60/rlinks/obavezna_osiguranja.pdf. (sajtu pristupljeno 15.11. 2019).
- Pak, J, Jeremić, Lj, Barjaktarović, L. *Osnovi osiguranja*, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2012, str. 53.
- *Priručnik za praksu u osiguranju i reosiguranju DDOR Novi Sad*, Financing centar, Novi Sad, 1996, str. 74.
- Radović, G. *Poljoprivredno osiguranje kao moguća vrsta obaveznog osiguranja u Republici Srbiji*, Doktorska disertacija, Univerzitet „Džon Nezbit“, Fakultet za poslovne studije, Beograd, 2016, str. 218.
- Radović, G. "Osiguranje poljoprivrede kao moguće obavezno osiguranje u Srbiji", *Tokovi osiguranja*, časopis za teoriju i praksu osiguranja, Godina XXXIII, Broj 1/2017, Kompanija Dunav osiguranje A.D.O, Beograd, 2017, str. 7-23.
- Službeni glasnik RS br. 51/2009, 78/2011, 101/2011, 93/2012, 7/2013, Odluka US.
- Službeni glasnik RS br. 36/2009, 88/2010, 99/2011 – dr. zakon, 93/2012, 84/2015 i 83/2018 – dr. zakon).
- Službeni glasnik RS br. 139/2014.
- Službeni glasnik RS br. 135/2004, 36/2009 i dr. zakoni, 72/2009 i dr. zakoni, 43/2011 – odluka US 14/2016,76/2018 i 95/2018 – dr. zakon).

- Službeni glasnik RS br. 87/2011 i 66/2015.
- Službeni glasnik RS br. 45/2013, 91/2015 i 41/2018.
- Službeni glasnik RS br. 96/2015 i 113/2017 – dr. Zakon.
- Službeni glasnik RS br. 87/2011, 104/2013, 18/2015 i 83/2018.
- Službeni glasnik RS br. 101/2005, 91/2015 i 113/2017.
- Službeni glasnik RS br. 45/2013.
- Službeni glasnik RS br. 30/2010, 107/2012, 113/2017 – dr.zakon i 105/2017-dr. zakon).
- Službeni glasnik RS br. 62/2013 i 30/2018.
- Službeni glasnik RS br. 55/2003, 61/2005, 31/2011, 99/2011 – dr. zakon.
- Službeni glasnik RS br. 46/2006.
- Službeni glasnik RS br.115/2005, 60/2015, 63/2015 – odluka US i 83/2015.
- Službeni glasnik RS br.14/2015 i 51/2017.
- Službeni glasnik RS br. 104/2009, 99/2011 – dr. zakon, 71/2012 – odluka US i 83/2014 i 44/2018.
- Službeni glasnik RS br. 31/2011, 24/2012 – odluka US.
- Službeni glasnik RS br. 31/2011, 85/2012, 19/2013, 55/2014 – dr. zakon, 93/2014 – dr. zakon, 121/2014, 6/2015 i 106/2015.
- Službeni glasnik RS br. 106/2015 i 106/2016 – autentično tumačenje.
- Službeni glasnik RS br. 95/2013 i 41/2018.
- Službeni glasnik RS br. 36/2009, 88/2010, 14/2016 i 95/2018 – dr. zakon.
- Službeni glasnik RS br. 72/2009, 81/2009 – ispr, 64/2010 – odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 – odluka US, 50/2013 – odluka US, 98/2013 – odluka US, 132/2014, 145/2014 i 83/2018.
- Službeni glasnik RS br. 101/2015 i 95/2018 – dr. zakon.
- Službeni glasnik RS br. 10/2016.
- Službeni glasnik RS br. 15/2016.
- Službeni glasnik RS br. 104/2016.
- Službeni glasnik RS br. 108/2016 i 113/2017 – dr. zakon.
- Službeni glasnik RS br. 36/2009.
- Službeni glasnik RS br. 94/2017.
- Službeni glasnik RS br. 101/2017.
- Službeni glasnik RS br. 105/2017.
- Službeni glasnik RS br. 87/2018.
- Službeni glasnik RS br. 95/2018.
- Svet osiguranja *Lekari, finansijski savetnici i javni beležnici prvi su na udaru sudskih tužbi*, 2016, Godina 6, Broj 3/2016, str. 42.
- Šulejić, P. *Pravo osiguranja*, Dosije, Beograd, 2005, str. 69, 70, 72,73.
- Žarković, N. *Pojmovnik osiguranja*, Skonto, Novi Sad, 2013, str. 209.
- Žarković, N, Pužić, G. *Upravljanje osiguranjem imovine i lica u poljoprivredi*, Monografska studija, Institut za energetiku, poljoprivredu, održivi razvoj i zaštitu životne sredine, Novi Sad, 2016, str. 21-22.
- Žarković, N, Samardžić S. *Predlog za uvođenje obaveznog osiguranja od odgovornosti vlasnika nepokretnosti*, Evropska revija za pravo osiguranja, Udruženje za pravo osiguranja Srbije, Godina XVIII, Br. 1/2019, Beograd, 2019, str. 19-31.

Translated by: Jelena Rajković